

nummer 4 | 2012

H i g h l i g h t s

Highlights

Column Hans van Heeswijk

DAGLICHT

Waar kijken we naar als we een gebouw of woning bezoeken? Wanneer vinden we een gebouw mooi, of voelen we ons er prettig in? Wat zijn belangrijke kwaliteiten? Is het de plek waar het gebouw staat, of het uitzicht, de omvang, de ruimtelijkheid, de materialenafwerking, of is het soms het licht? Van welke kwaliteiten zijn we ons bewust, en welke voelen we intuïtief?

Licht is belangrijk voor onze beleving van ruimte en van ruimtelijkheid. Daar waar we ruimte slechts met kunstlicht ervaren, accepteren we dat als een noodzakelijkheid om te kunnen functioneren. We voelen ons echter pas echt op ons gemak als we daglicht om ons heen hebben. Dus is het voor het welbevinden essentieel dat we gebouwen niet alleen functioneel maken met licht, maar dat er liefst ook zoveel mogelijk daglicht binnenkomt. We ervaren het dagelijks. Sommige mensen worden zelfs depressief van een winterperiode met weinig daglicht. Ook arbo vereist direct daglicht of uitzicht daarop bij elke fulltime werkplek.

Soms is het binnenlaten van veel daglicht niet eens zo heel gemakkelijk te verwezenlijken. Een vierkante meter raam is nu eenmaal drie keer zo duur als een vierkante meter metselwerk. En in Nederland vinden we het heel belangrijk dat we zo goedkoop mogelijk bouwen. Daarom is het voor ontwerpers van essentieel belang om goed na te denken over de beste, meest strategische plekken in een gebouw of een woning om een raam of deur te plaatsen. Daar waar boeiend uitzicht is, of daar waar de zon vanuit een verrassende hoek een woning binnen schijnt. Soms is het een panoramisch raam op het einde van een zichtlijn, soms een daklicht of daglichtspot dat op een verrassende manier licht brengt op een inpadige plek die anders donker was geweest. Eigenlijk is het dat wat kwaliteit genereert. Dát wat een gebouw tot een plezierige omgeving maakt waar je je op je gemak voelt. Soms zijn we er ons niet eens van bewust, maar we voelen het wel degelijk. ■

Hans van Heeswijk, architect

Meer informatie: www.heeswijk.nl

Foto: Merlin Daleman

INHOUD

Project:	Zolderverbouwing Dutch Gambrel: licht, ruimtelijk en toch beschut	6
Interview:	Architect Hans van Heeswijk: "Je kunt een gebouw niet helder genoeg maken"	10
Duurzaamheid:	Pilot voor duurzaam renoveren in de sociale woningbouw	14
Innovatie:	De nieuwe generatie VELUX dakramen warm onthaald in ijsstadions	18
Project:	Kolossale dakkapel zet zorgboerderij in het zonnetje	20

UW MENING GEVRAAGD

Highlights houdt een lezersonderzoek. Geef uw mening over het magazine en wij gaan in 2013 met uw feedback aan de slag.

Voor de enquête ga naar <http://highlights.velux.nl/lezersonderzoek>.

ARCHITECT HANS VAN HEESWIJK:

"JE KUNT EEN GEBOUW NIET HELDER

GENOEG MAKEN"

Hans van Heeswijk is een architect met een zeer brede expertise en prachtige gebouwen op zijn naam. Eén van de hoogtepunten uit zijn uitgebreide oeuvre is de Hermitage in Amsterdam, een transformatie die veel lof heeft ge oogst. Maar er is meer: een metrostation in Schiedam, het gemeentehuis van Lansingerland, een ondergrondse uitbreiding van het Mauritshuis. Als kers op de taart deed hij onlangs waar elke architect van droomt: hij ontwierp en bouwde zijn eigen woning. Hoe verschillend ook, al deze ontwerpen hebben één ding gemeen: een uniek gebruik van daglicht. Wat betekent daglicht voor Van Heeswijk? En waarin vertaalt dit zich?

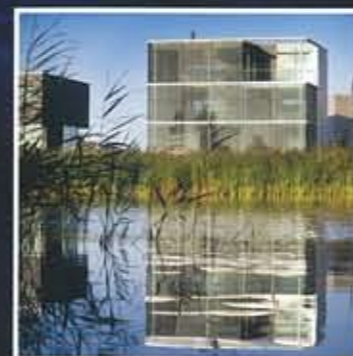
Van Heeswijk (1952) studeerde in 1980 af als bouwkundig ingenieur en ging vervolgens in de leer bij de invloedrijke architect Aldo van Eyck. Daar leerde hij te ontwerpen met gevoel voor detail, de omgeving, de gebruiker en – niet in de laatste plaats – de rol van daglicht. Laatstgenoemde is volgens Van Heeswijk vooral om twee redenen essentieel voor gebouwen. "Daglicht is allereerst bepalend voor de manier waarop iemand de dag beleeft. Licht is 's ochtends vroeg heel anders dan in de middag of de avond. Om de dag met een goed gevoel door te komen, moet je dit verschil kunnen ervaren. Vervolgens voelen mensen zich pas op hun gemak, als ze zich kunnen oriënteren. En hier heb je ook daglicht voor nodig, in de vorm van uitzicht."

HERMITAGE: LEESBAARHEID CENTRAAL

Deze twee regels, oriëntatie en beleving, zijn leidmotieven in het werk van Van Heeswijk. Hoe hij dit gebruikt, hangt onder andere af van het type gebouw. "In een publiek gebouw is het belangrijker dat bezoekers zich kunnen oriënteren, terwijl een woonhuis bijvoorbeeld vraagt om een unieke daglichtbeleving." Twee kronen op het werk van Van Heeswijk illustreren dit. Allereerst het publieksgebouw De Hermitage. Dit verpleeghuis veranderde tussen juni 2007 en juni 2009 in een hedendaags museum. Van Heeswijk: "Vanwege de publieksfunctie en dagelijks vele bezoekers is een goede leesbaarheid hier heel belangrijk. Bezoekers moeten er als vanzelf de weg kunnen vinden en zich er goed kunnen oriënteren. Dan voelen ze zich er plezierig, blijven ze langer en komen ze eerder terug."

Er was een grote verbouwing voor nodig om dit gevoel te creëren, vertelt Van Heeswijk. "De symmetrie van de classicistische stijl en de carrévorm waren van oorsprong heel helder. Door de jaren heen was het pand echter veranderd in een hokkerig en donker geheel van kleine verzorgingskamers, sanitaire voorzieningen en slaapzalen."

Het terugbrengen van de leesbaarheid stond daarom bij de renovatie centraal. Dit is onder andere bereikt door lange zichtlijnen op de assen van het gebouw. Deze geven de bezoeker de mogelijkheid zich te oriënteren en de schaal van het gebouw aan te voelen. Andere maatregelen zijn onder andere het wegbreken van een aantal van de lage verdiepingen.

Hierdoor zijn royale ruimten ontstaan met dubbele hoogtes die veel daglicht doorlaten van onder andere de nieuwe daklichten. Door de vele kleine kamertjes en gangen door te breken is de heldere structuur van het gebouw zichtbaar gemaakt. Hierdoor zijn logische routes ontstaan. Op veel plekken zijn bovendien doorzichten gemaakt naar de binnentuin, grachten of de prachtige in glas en staal opgetrokken trappenhuizen.

ONDERZOEKEN EN OPENEN

Het eindresultaat is een combinatie van klassieke ruimtelijkheid en eigentijdse, moderne afwerking. Van Heeswijk: "Je kunt een gebouw wat mij betreft niet helder genoeg maken. Onze aanpak komt er altijd op neer dat we van een gebouw eerst de structuur bestuderen om die vervolgens zichtbaar te maken. Hiermee haal je de kwaliteiten van het gebouw, die er al waren, naar voren." De belangrijkste ambitie is dus niet om een nieuwe vorm te bren-

gen, maar om het zo veel mogelijk op te ruimen. "Het resultaat is geslaagd als mensen achteraf vragen: wat heb je nu eigenlijk gedaan? Want ze zien niets behalve een schilderbeurt. Ik vind dat je het dan goed gedaan hebt."

RIETEILAND HOUSE

Bij het ontwerp van zijn eigen droomhuis op het Amsterdamse rieteland stond niet de oriëntatie maar de beleving van het uitzicht centraal. Van Heeswijk: "Als architect wil je toch, al is het maar ééns in je leven, je droomhuis bouwen. Ik kon echter jarenlang geen goede locatie vinden waar genoeg ruimte en daglicht was. Tot iemand me wees op de bouwkvelds op het Rieteland. Deze kijken achtereenvolgens uit over een deel van het IJmeer, het Diemerpark en dan het Amsterdam-Rijnkanaal. En dat alles op het westen, waardoor de zon op de juiste momenten in de tuin is. Een betere oriëntatie bestaat niet."

Wat als eerste opvalt is dat Van Heeswijk zich met de woning losmaakt van het traditionele Nederlandse woonhuis met zijn steeds lagere verdiepingshoogte. Geheel in de geest van Le Corbusier, Pierre Chareau en Richard Meier kiest hij voor hoogte om licht en lucht binnen te laten. Dat werd beloond met een nominatie voor de Daylight Award 2012. Van Heeswijk: "De tuinzijde van de woning bestaat uit één grote glazen pui van drie verdiepingen hoog. Hierdoor is het huis als het ware een tribune naar het uitzicht toe. Op de begane grond kijk je uit op het riet. In de werkkamers op de eerste verdieping kijk je hier overheen richting het park, en vanuit de slaapkamer bovenin zie je het kanaal dat achter het park ligt."

GLAZEN GEVEL

De glazen gevel had veel voeten in de aarde. "Om zoveel mogelijk daglicht binnen te krijgen, hebben we een kozijnsysteem gezocht waarbij zo min mogelijk belemmering optreedt. We hebben een systeem gevonden waarbij het glas niet naast elkaar zit, zoals bij een normale vliesgevel, maar achter elkaar. Hierdoor hoeft je maar 2 centimeter brede profielen te gebruiken. Omdat je glas natuurlijk niet kunt stapelen, is bij elke verdiepingvloer een horizontale balk geplaatst die met staven aan het dak hangt. Op die balk staat het gevelsysteem." Omdat het glas 's avonds als een grote spiegel werkt, zijn aan de buitenzijde lamellen geplaatst en kunnen binnenin screens naar beneden worden gelaten.

Uniek aan deze woning is ook het interieur. "Wanneer je een woning in opdracht maakt, bouw je een casco met ruimten die verschillend in te richten zijn, zodat de bewoner keuzevrijheid heeft. Bij dit huis wist ik natuurlijk precies hoe ik het wilde gebruiken. Ik kon daarom om de activiteiten héén ontwerpen. Koken is bijvoorbeeld voor ons heel belangrijk. Daarom is eerst het kookeiland ontworpen en de keuken er vervolgens omheen gemaakt. Zo ging het ook met de andere vertrekken. Het is een custom made project, waarbij alles is gemaakt vanuit dezelfde kwaliteit en visie."

ORIËNTATIE EN BELEVING

Van alle gebouwen die Van Heeswijk neergezet heeft, is de Hermitage favoriet, erkent ook de architect zelf. Maar zijn eigen woning voldoet evengoed aan alle verwachtingen. Van Heeswijk hoopt een goed voorbeeld neergezet te hebben voor toekomstige architecten en bouwers. "Er komt steeds meer aandacht voor daglicht in de gebouwde omgeving. Het succes valt of staat ermee dat men niet alleen kijkt of er voldoende licht is, maar ook of dit voldoet aan de twee regels: je moet daglicht dagelijks kunnen beleven, ook wanneer je in een gebouw bent en je moet je hierop kunnen oriënteren. Dat is de basis van ieder geslaagd project." ■

Meer informatie:

www.heeswijk.nl
www.livingdaylights.nl
www.hermitage.nl

Foto Hans van Heeswijk door: Cees Noort

Foto's linker pagina: Rietland House, door Imre Csany - DAPh

Foto's rechter pagina: Hermitage, door Luuk Kramer en Rob Hoekstra

